

“समृद्ध नगर, आत्मनिर्भर नगरबासी, स्वच्छ नगर सुखी नगरबासी”

नारायण नगरपालिकाको सोह्रौं नगर सभामा नगर प्रमुख श्री लोमन शर्मा ज्यूद्वारा प्रस्तुत
आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को नीति तथा कार्यक्रम

नगर उपप्रमुख एवं यस सभाका उपाध्यक्ष ज्यू,
नगर सभाका सदस्यज्यूहरू,
राष्ट्रसेवक कर्मचारीज्यूहरू,

यस अवसरमा म नेपाल र नेपालीहरूको राष्ट्रिय स्वाधिनता, आत्मसम्मान, प्रतिष्ठा, गौरव, समृद्धि र हाम्रो प्यारो मातृभूमि नेपाललाई संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राष्ट्रमा रूपान्तरण गर्न र जनताको बलिदानबाट प्राप्त उपलब्धिहरूलाई संस्थागत गर्न ऐतिहासिक कालखण्डदेखि पछिल्लो कालखण्डसम्म भएका सबै जनआन्दोलन तथा शसस्त्र संघर्षको दौडानमा आफ्नो अमूल्य जीवन बलिदान गर्नुहुने ज्ञात अज्ञात सहिदहरूप्रति भावपूर्ण श्रद्धान्जली अर्पण गर्दछु ।

नेपाली जनताको अथक प्रयत्न, लामो संघर्ष र बलिदानबाट कुनैपनि राष्ट्रको राजनीतिक जीवनमा विरलै आउने युगान्तकारी परिवर्तन र उपलब्धि स्वरूप स्थापित संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको जगमा जारी भएको नेपालको संविधानले गरेको व्यवस्थाको आधारमा गठित स्थानीय तहहरूको हाल हामी दोस्रो कार्यकालको पनि उत्तरार्द्धमा छौं । स्वच्छ, सुखि, समृद्ध र समुन्नत नगरपालिका निर्माणको लागि हामीलाई विश्वास गरेर आफ्नो अमूल्य मताधिकार मार्फत जिम्मेवारी सुम्पिने महान नगरबासी आमामुवा, दाजुभाई, दिदीबहिनीहरूले हाम्रो कारण शिर झुकाउनुपर्ने अवस्था नआओस भन्ने तर्फ हामी हरपल अत्यन्त सजक छौं । यस्तो महान परिवर्तन र उपलब्धिका बावजुत पनि हाल समाजमा बेलाबेला प्रकट हुने नकारात्मक सोचको दोहन गरी हाम्रो संविधान, व्यवस्था र तीनै तहका सरकारहरूप्रति अफवाह फैलाई अराजकता, असहिष्णुता सिर्जना गर्ने पक्षहरूलाई निरुत्साहित गर्न समेत नेपाली जनताको बलिदानी, संघर्ष र आन्दोलनले ल्याएको दूरगामी महत्वका उपलब्धिहरूको रक्षा गर्दै प्रत्येक नेपालीलाई आफ्नो इतिहास, स्वाभिमान, संघर्ष, बलिदान, परिवर्तन र उपलब्धिप्रति गौरव बोध गराई, जनता राज्य र स्थानीय सरकारप्रति थप आशा र भरोशा पैदा गर्न समेत हामीले सुशासन पर्वद्वन र तिव्र आर्थिक विकास हासिल गर्न तर्फ जोड दिन आवश्यक छ । त्यसका लागि हाम्रा आवश्यकता र जनचाहना अनुरूप लोकतान्त्रिक मूल्य मान्यतामा आधारित समाजवाद उन्मुख आर्थिक सामाजिक रूपान्तरणका लागि सुशासन, विकास र सामाजिक न्याय सहितको “समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली” को राष्ट्रिय आकांक्षा पूरा गर्ने गरी हाम्रा नीति बन्न आवश्यक छ । हामीले विगतदेखि सोहि लक्ष्य पूरा हुने गरी हाम्रा नीति र कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्ने गरेका छौं ।

आम समुदायहरूको आर्थिक समुन्नति, समृद्धि र दुर्त विकास सहितको सहज जीवनयापनको चाहनालाई पूरा गर्ने दायित्व नेपाल सरकारले लिएको छ । राजनीतिक स्थिरता, शान्ति, समृद्धि र नागरिक अधिकार सहितको समुन्नत र अग्रणी राष्ट्र निर्माण गर्नु हामी सबैको चाहना हो । हरेक स्थानीय सरकारले जस्तै हामीले पनि यहि लक्ष्य र चाहनालाई पूरा गर्नका लागि “समृद्ध नगर आत्मनिर्भर नगरवासी, स्वच्छ नगर सुखी नगरवासी” भन्ने मूल नाराका साथ हामी नारायण नगरपालिकाको ऐतिहासिक सोह्रौं नगरसभा संचालन गर्न गहिरहेका छौं । जनअपेक्षालाई सम्बोधन गर्ने हाम्रो इमान्दार प्रयास हुँदाहुँदै पनि कतिपय परिवेशले साथ नदिदा आम नगरवासीहरूलाई अनुभूत हुने गरी प्रगति र विकास हुन नसकेको सत्यलाई हामिले

स्वीकार्नु पर्दछ । नागरिकहरूका अपेक्षा र आवश्यकताहरू असिमित छन । हामिसँग भएका स्रोत साधनहरू अत्यन्त सिमित छन । यसमा पनि खर्च कटौतीको श्रृङ्खला हरेक वर्ष बढिरहेको छ । हाम्रो लक्ष्य अनुरूप आन्तरिक आम्दानी र राजस्व संकलन हुन सकेको छैन । हाम्रो यथार्थता यस्तो हुँदाहुँदै पनि आयोजनाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन विकासमा गुणस्तरीयता, जनताप्रतिको जवाफदेहिता, प्रतिफलको समन्यायिक वितरण र उपयोगमा अत्यन्त मिहिन ढंगले जुध्नु पर्नेछ ।

आम नगरवासीहरूको जीवन र परिवेशमा सुधार गरी जनताको मुहारका मुस्कान ल्याउन, जीवन उपयोगि शिक्षा, रुपान्तरणकारी चिन्तन सोच, अधिकारको खोजी गर्ने मात्र नभई कर्तव्य र जिम्मेवारीबाट सुसज्जित आत्मनिर्भर र खुशी परिवार, मूलुक, प्रणाली र देश प्रति आदर र सम्मानभाव जागृत गर्ने उत्पादनशील समुदाय निर्माण गर्न तर्फ हाम्रा आजसम्मका प्रयासहरू केन्द्रित भएका छन । “**शिक्षा,स्वास्थ्य,उत्पादन र रोजगार, यसका लागि शुसासन र पूर्वाधार**” भन्ने हाम्रो दूरदृष्टिलाई साकार गर्नको लागि घामपानीसँग जुध्ने माटोसँग सम्बन्ध गाँसेका परिश्रमी जनतालाई खाना, नाना र छानाको प्रबन्ध गर्नु हाम्रो मुख्य जिम्मेवारी हो । यसका लागि हामी वडा, टोल, बस्तीहरूमा पुगेर मात्र सन्तुष्ट हुने अवस्था छैन । प्रत्येक नगरवासीको घर, गोठ, चूलो, चौको, सन्चो-विसन्चो, बालापन-वृद्धापन, सवलता-दूर्वलता, काल-अकाल, आपत-विपद, सम्पन्नता-विपन्नता जस्ता समग्र परिवेशसँग घुलमिल हुनुपर्नेछ । समाजका विपन्न दलित, उत्पीडित जनजाती, सिमान्तकृत, एकल तथा द्वन्द्व प्रभावित महिला, हिंसामा परेका समुदाय, भविष्यका कर्णदार बालबालिका, किशोर किशोरीहरूको समस्या र सुखदुखमा स्थानीय सरकार हरपल हरक्षण साथमा हुनुपर्ने मान्यताबाट हामी अगाडि बढिरहेका छौं ।

हाम्रा यस्तै सकारात्मक प्रयासहरूका कारण आज स्थानीय तहहरू शक्तिशाली र अधिकार सम्पन्न भएका छन । संविधानको परिधिभित्र स्वायत्त भएका छन । अहिले जनताको स्व-शासन प्रारम्भ भएको छ। नगरमा सामाजिक, आर्थिक र दीगो विकासका अभियानहरू शुरु भएका छन । आज सबै स्थानीय तहहरू सामाजिक न्याय, समुन्नति र आधारभूत लोकतन्त्रका नमुना बन्ने तर्फ अग्रसर छन ।

जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकार मानिने स्थानीय तहका हामि जनप्रतिनिधिहरूको सबैभन्दा ठूलो सन्तुष्टी भनेको भगवानरुपि सार्वभौम जनता जनार्दन र आम नगरवासीहरूको सन्तुष्टि नै हो। जनताको सन्तुष्टि र खुशी बाहेक हाम्रो कुनै उद्देश्य हुँदैन भन्ने मान्यताबाट हामी परिचालित छौं । एकातिर हामीले तोकिएको समयमा दीगो विकास लक्ष्य हाँसिल गर्नुपर्ने छ भने अर्कातिर अन्तराष्ट्रिय जगत समक्ष सरकारका तर्फबाट गरेका प्रतिवद्धता र संकल्पहरू कार्यान्वयन गर्नु सबै स्थानीय सरकारको समेत कर्तव्य हुन्छ । नेपाल सरकारको दीर्घकालीन लक्ष्य, चालू १६ औं पञ्चवर्षीय योजना संघ र प्रदेश सरकारका योजना, नीति तथा कार्यक्रमहरू समेत कार्यान्वयन हुने गरी नीति तर्जुमा गर्ने हाम्रो दायित्व हुन्छ । हाम्रो आफ्नै आवधिक योजना मात्र होइन विकासका विविध क्षेत्र र आयमहरूको सन्तुलित विकासका लागि हामीले स्वीकृत गरेका ऐन, कानून, नीति, रणनीति, योजना, कार्ययोजना र मार्गदर्शनहरूको लक्ष्य पूरा हुने गरी हामीले नीति कार्यक्रम तर्जुमा गर्नुपर्ने हुन्छ । यति मात्र होइन २०७९ सालमा सम्पन्न स्थानीय तहको निर्वाचनको समयमा हाम्रो पाटी नेकपा एमाले लगायतका राजनीतिक दलहरूले जारी गरेका घोषणा पत्र र हामीले सार्वभौम जनता सामु व्यक्त गरेका प्रतिवद्धताहरू समेटेर हाम्रा नीति कार्यक्रम बन्नुपर्दछ र बन्ने गरेका छन । यसलाई हामीले हाम्रो मूल मन्त्र र दस्तावेजको रुपमा लिएका छौं ।

गुणस्तरीय र जीवन उपयोगी शिक्षा, स्वास्थ्य सेवामा सर्वसाधारणको पहुँच, व्यवसायिक र उत्पादनमूलक कृषि तथा औद्योगिक प्रणाली, विद्युत, सिँचाई तथा स्वच्छ खानेपानीको सेवामा वृद्धि, पर्यटन विकास, व्यवस्थित र भरपर्दो यातायात सेवाको उपलब्धता, बसपार्क व्यवस्थापन, खेलक्षेत्रको विकास र त्यसका लागि गुणस्तरीय र मापदण्ड युक्त पूर्वाधार निर्माणका कामहरू हाम्रा प्राथमिकताका क्षेत्र हुन भने नगरपालिकामा औद्योगिक ग्रामको स्थापना, ठूलो क्षमताको स्टेडियम भवन, हवाई

मैदान तथा व्यवस्थित रंगशाला जस्ता ठूला र रूपान्तरणकारी पूर्वाधारहरू निर्माणका लागि हामीले निरन्तर पहल गरिरहनुपर्ने विषयहरू हुन ।

ऐतिहासिक धार्मिक, सांस्कृतिक, पुरातात्विक एवम् पर्यटकीय दृष्टिले अत्यन्तै सम्भावना बोकेको सुन्दर नगरीभित्र रहने सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक दृष्टिबाट पछि परेका वर्ग, महिला, उत्पिडित, आदिवासी जनजाती, सिमान्तकृत दलित, असहाय, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, अति गरिब र विपन्न समुदायका जनताहरूलाई हामीले अग्र भागमा राखि सेवा सुविधाहरू उपलब्ध गराउनुपर्नेछ । त्यसका लागि उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गरि रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्नु, सुशासन प्रवर्द्धन गर्नु, स्थानीय सरकारबाट संचालित विकास प्रणालीमा आम नागरिकहरूको अर्थपूर्ण र उत्साहप्रद सहभागिता जुटाई स्वामित्वबोध गराउनु विकासको प्रतिफलको समन्यायीक वितरण गर्नु, हामीप्रति पटक पटक नागरिकबाट प्रकट हुने अविश्वासलाई तोड्नुमात्र होइन हामीले पर्यावरण र प्रकृतिलाई बिगारेर होइन सिंगारेर विकास अगाडि बढाउनु छ, विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायू अनुकूलनमा सहयोग पुग्ने गरी विकास गर्नुपर्नेछ, विकास प्रति चनाखो भई प्राकृतिक स्रोत साधन र सम्पत्तिको दोहन माथि नियन्त्रण गर्नुछ । मापदण्ड बाहिरको बढ्दो शिक्षा लगानीलाई निरुत्साहित गर्नुछ, ऐतिहासिक कला संस्कृति र अमूल्य सम्पदाहरूको संरक्षण गरी हाम्रा पुर्खाले छोडेका निशानी र पौरखहरूको जगेर्ना मार्फत नगरको पर्यटन विकास गर्नु छ, पूर्वाधार विकासमा मापदण्ड बाहिर गएर हेभि मेसिनरी प्रयोग गर्नु भन्दा जनसहभागिता जुटाई स्वरोजगार र श्रममूलक नीति र संस्कृतिको अवलम्बन गर्नु छ, स्वच्छ, सुन्दर र सभ्य शहर, गाउँ, टोल विकास गरी पूर्ण सरसफाईयुक्त नगर घोषणा गर्नु छ, भविष्यका कर्णधार बालबालिकाहरूको सुन्दर भविष्य निर्माण गर्नका लागि बालमैत्री स्थानीय साशनयुक्त नगर घोषणा गर्नुछ । हाम्रो नगरलाई विभिन्न विभेद र कुसंस्कार रहित नगर बनाउनु छ । यस्ता विषयहरूमा हामी गहिरो गरी लागि रहेका छौं, त्यसका मजबुद पूर्वाधार तयारीमा जुटिरहेका छौं ।

विकासका उल्लेखित लक्ष्यहरू पूरा गर्न नगर भित्रको अनुकरणीय र असल राजनीतिक संस्कार, सहमति र समझदारी, विकासप्रति जनतामा देखिएको उत्साहप्रद जागरण, कृषि भूमि लगायत प्राकृतिक स्रोत साधनहरूको प्रचुरता, जैविक विविधता, गैर सरकारी क्षेत्र र दातृ निकायहरूको साझेदारी र अमूल्य सहयोग, नागरिक समाज र नीजि क्षेत्रको उत्साह, प्रदेश राजधानीसँगको सहज पहुँच लगायतका अवसरहरू हाम्रो नगरमा विद्यमान छन । उल्लेखित सम्भावना र अवसरहरूको समुचित सदुपयोग गर्दै दिर्घकालीन, अल्पकालीन नीति, योजना, कार्यक्रमहरू मार्फत नगरको समग्र विकास प्रक्रियालाई अगाडि बढाउनु पर्ने तर्फ सम्पूर्ण सरकारवालाहरूको ध्यान केन्द्रित हुनुपर्ने विषयहरूमा जोड दिन चाहन्छु ।

नारायण नगरपालिकाको सामाजिक, आर्थिक, पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रमा रूपान्तरणकारी परियोजना र समग्र नगरका सम्भावना तथा आधारहरू के के हुन सक्छन? गरिबीको चक्रव्युबाट आम नगरवासीहरूलाई के कसरी मुक्त गर्न सकिन्छ? यसमा स्थानीय सरकार तथा विकास साझेदारहरूको भूमिका के हुन सक्दछ? नगर विकास र परिवर्तनका यिनै महत्वपूर्ण बिषयमा साझा निष्कर्ष र उपलब्धीहरू पहिचान गर्न सोह्रौं नगरसभा सफल हुने अपेक्षा गरेको छु । साथै सोको लागि खुल्ला बहस छलफल र महत्वपूर्ण सुझावहरूका लागि सम्पूर्ण महानुभावहरूमा आग्रह गर्दछु ।

नगर सभाका सदस्यज्यूहरू,

अब म हाम्रो सिमित स्रोत साधन र अधिकारका बावजुत पनि विगतमा हाँसिल गरेका थुप्रै उपलब्धिहरू मध्य हामीले केहि असल अभ्यासहरू प्रारम्भ गरेका छौं। जसलाई हामीले उपलब्धिका रुपमा लिएका छौं ।

१. विगतको अत्यन्त साँघुरो, हिलाम्य तथा धुलाम्य अवस्थामा रहेको बजार भित्रको सडक र मुख्य चोकहरू चौडा र पक्की बनाइएको छ भने सबै वडा सदरमुकामहरू जोड्ने सडक स्तरोन्नती गरी थप व्यवस्थित र बाह्रै महिना यातायात संचालन योग्य बनाइएकोछ ।

२. नारायण नगरपालिकाको गौरवको योजनाको रूपमा रहेको नगर चक्रपथ (नारायण रिड रोड) थप भरपर्दो र व्यवस्थित बनाइएको छ ।
३. नारायण नगरपालिकाको अत्यन्तै महत्वपूर्ण योजना नारायण खानेपानी योजनालाई थप व्यवस्थित र विस्तार गरी अधिकांश नगरवासीलाई स्वच्छ खानेपानीको सुविधा उपलब्ध गराइएको छ ।
४. स्वच्छ, सुन्दर र सभ्य शहर निर्माणको लागि बजारमा उत्सर्जन हुने फोहोर व्यवस्थापनको लागि व्यवस्थित ल्याण्ड फिल्ड साईड निर्माण गरिएको छ ।
५. समृद्ध नगरको आर्थिक मेरुदण्डको रूपमा रहेको कृषि क्षेत्रको व्यवसायीकरण र यान्त्रिकीकरण मार्फत उत्पादित कृषि उपजहरूको संरक्षण र बजारीकरणका लागि नगरपालिकामा प्रविधियुक्त चिस्यान केन्द्र र एकिकृत कृषि बजारको लागि व्यवस्थित पूर्वाधार निर्माण गरी संचालनमा ल्याइएको छ। यसको दीगो संचालनको लागि सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूबाट थप पहल हुन आवश्यक छ ।
६. ऐतिहासिक कोतगढी, पञ्चदेवल, वेलासपुर, भुतेश्वर, गणेशमन्दिर, नारायण मन्दिर लगायत नगरका अमूल्य धार्मिक तथा पुरातात्विक सम्पदा र हाम्रा पूर्खाको निशानीहरूको संरक्षण र जगेर्ना गरिएको छ ।
७. नारायण नगरपालिकामा खरको छाना मुक्त घर निर्माणको कार्यलाई एउटा अभियानको रूपमा संचालन गरी अधिकांश घरहरूमा टिनका पाता मार्फत खरको छाना विस्थापन गरिएको छ ।
८. नगरपालिकाको क्रमागत, योजनाबद्ध र संस्थागत विकासको लागि विकासका सबै क्षेत्र र पक्षहरूलाई समेटि आवधिक योजना निर्माण गरिएको छ भने विषयगत क्षेत्र र विकासका बहुआयामीक लक्ष्यहरूलाई पूरा गर्न क्षेत्रगत ऐन, कानून, नीति, रणनीति, योजना, कार्ययोजना र मापदण्डहरू तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
९. स्थानीय सरकारको कार्यसम्पादन स्तर मापनका महत्वपूर्ण औजार मानिने स्थानीय तह संस्थागत स्वमूल्याङ्कन(LISA) र स्थानीय तह वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कन(FRA) मा क्रमशः ९७ र ९५ अङ्क प्राप्त गरेको छ । जुन जिल्लाको मात्र नभएर देशभरकै उत्कृष्ट अङ्क प्राप्त गर्ने नगरपालिकाहरूमा पर्दछ ।
१०. सबैभन्दा बेरुजु कम सिर्जना गर्ने र बढी बार्षिक प्रगति हाँसिल गर्ने नगरपालिकाहरूमा हाम्रो नगरपालिका समेत पर्दै आइरहेको छ ।
११. सेवा प्रवाहहरूलाई प्रविधिमैत्री र जनमैत्री बनाई सुशासन प्रवर्द्धनमा टेवा पुग्ने गरी पालिकाको राजस्व असुली, सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको अभिलेखीकरण, सबै प्रकारका खरिद प्रक्रियाहरू, घटना दर्ता, शिक्षा तथा स्वास्थ्य सेवा सँग सम्बन्धित अभिलेखहरू संकलन र व्यवस्थापन, कर्मचारी हाजिरी विद्युतीय माध्यम मार्फत गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।
१२. प्रतिमहिना ५ हजार लिटर भन्दा कम खानेपानी खपत गर्ने सर्वसाधारणहरूको पानीको महशुल मिनाह गर्ने, एकल पुरुष सामाजिक सुरक्षा भत्ता कार्यक्रम, पचास वर्ष माथिका अविवाहित महिलाहरूलाई सामाजिक सुरक्षा भत्ता कार्यक्रम यस नगरपालिकाका आफ्नै मौलिक अभ्यास हुन ।
१३. गर्भवती महिला, सुत्केरी आमा र ८० वर्ष पुगेका जेष्ठ नागरीकहरूलाई निःशुल्क एम्बुलेन्स उपलब्ध गराउनु, जेष्ठनागरीकहरूलाई घरदैलोमा पुगेर स्वास्थ्य उपचार गर्नु र दिवा खाजा उपलब्ध गराउनु जस्ता अनेक असल अभ्यासहरू हामीले सुरुवात गरेका छौं ।
१४. समाजमा रहेका दुःख सुख बुझ्ने र प्रत्यक्ष भेटघाट गर्ने उद्देश्यले जेष्ठ नागरिकहरूसँग नगर प्रमुख, बालबालिकाहरूसँग नगर प्रमुख, गर्भवती महिलाहरूसँग नगर उप प्रमुख कार्यक्रम, एकिकृत घुम्ति सेवा शिविर संचालन, नगरपालिकाको आफ्नै कोषबाट बजेट विनियोजन गरी संचालित विपन्न बालिका सुरक्षा खाता जस्ता कार्यक्रमहरू अत्यन्त प्रभाकारी देखिएका छन ।

१५. सुशासन प्रवर्द्धन सेवा प्रवाह प्रणालीलाई छिटो छरितो बनाउने उद्देश्यले डिजिटल नागरिक वडापत्र, विद्युतिय हाजिरी, सि सि क्यामेरा जडान, स्मार्ट बोर्ड लगायतका डिजिटल उपकरणहरूको व्यवस्था गरि ई-गभर्नेन्सको अवधारणा सुरुवात गरिएको छ । सार्वजनिक सुनुवाई, जनलेखा परीक्षण, सामाजिक परीक्षण र योजना/कार्यक्रमहरूको प्रभाव मूल्याङ्कन जस्ता कामहरू नियमित रूपमा संचालन गरिएका छन ।
१६. युनिसेफ र हेल्थेटास नेपालको साझेदारी रकम र नगरपालिकाको लगानीमा तिन वर्ष अगाडि करिव चौध सय घर धुरीलाई खानेपानी सेवा उपलब्ध भएकोमा हामीहरू निर्वाचित भइसकेपछि एक घर एक धारा अभियान संचालन गरि करिव थप १२०० घर धुरीमा खानेपानी सुविधा विस्तार गरी हाल २६०० घर धुरीहरूमा स्वच्छ खानेपानी सुविधा पुऱ्याइएकोछ ।
१७. नगर उज्यालो कार्यक्रम अन्तर्गत दैलेख बजार लगायत मुख्य क्षेत्रहरूमा सडक बत्ती जडान गरिएकोछ । नगरका अधिकांश नगरवासीहरूको घरधुरीहरूमा विद्युत सेवा विस्तार गरिएकोछ ।
१८. नगर क्षेत्रभित्र रहेका सम्पूर्ण माध्यमिक र केहि आधारभूत विद्यालयहरूमा विद्यालय नर्सिङ्ग कार्यक्रम मार्फत विद्यालयका विद्यार्थी, किशोर-किशोरीहरूमा आधारभूत तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवा र सरसफाई सामाग्रीहरू उपलब्ध गराइएकोछ ।

नगर सभाका सदस्यज्यूहरू,

अब म आगामि आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को विषयगत रूपमा विभाजन गरिएको नीति तथा कार्यक्रमहरू प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु। यस वर्षको नीति तथा कार्यक्रममा नगरवासीहरूको शिक्षा, स्वास्थ्य, पूर्वाधार, कृषि तथा पशुपंछी विकास, नगरवासीहरूको जनजीविकाको क्षेत्र, उत्पादनमूलक कार्यक्रमहरूलाई उच्च प्राथमिकतामा राखिएको व्यहोरा यस नगरसभा समक्ष जानकारी गराउन चाहन्छु ।

१. पूर्वाधार विकास तर्फ

१. साविकको भेरी र कर्णाली अञ्चलको व्यवसायिक साइनो जोड्ने नारायण नगरपालिका मात्र होइन कर्णाली प्रदेशकै आर्थिक मेरुदण्डको आधार मानिने सुर्खेत-दैलेख-महावु कालिकोट-मुगु नाक्चेनाङ्गला जोड्ने राष्ट्रिय गौरवको अन्तरदेशीय सडक योजनाको विशेष गरी नारायण खण्ड तत्काल टु लेन हुने गरी स्तरोन्नती/कालोपत्रे गर्ने कार्यलाई उच्च प्राथमिकतामा राखि अगाडि बढाउन प्रदेश र संघीय सरकारमा निरन्तर पहल गरिनेछ ।
२. यस नारायण नगरपालिकालाई छिमेकी पालिका तथा छिमेकी जिल्लासँग जोड्ने रणनीतिक महत्वका सडकहरू, पर्यटकीय स्थलहरू जोड्ने सडक, वडा कार्यालयहरू जोड्ने सडक, नारायण नगर चक्रपथ, बजारभित्र पर्ने सडक खण्ड, लगायतका महत्वपूर्ण सडकहरूमा नगरपालिकाको लगानी केन्द्रित गर्ने र प्रदेश तथा संघीय सरकारको सहयोग र समन्वयमा उक्त सडक पूर्वाधारहरू जति सक्दो छिटो कालोपत्रे गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
३. पूर्वाधार विकासका कार्यलाई थप संस्थागत र व्यवस्थित गर्नको लागि आगामी वर्ष कार्यान्वयन हुने योजनाहरूको लागि व्यापक जनसहभागितामा योजना तर्जुमा प्रक्रियाका सबै चरण पार गरि छनौट भएका योजनाहरूको योजना बैंक निर्माण गरिनेछ । उक्त योजना बैंकको प्राथमिकताका आधारमा योजना

कार्यान्वयन गरिदै लगिनेछ । योजना बैंकमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबाट कार्यान्वयन गर्ने वा नगर गौरवका आयोजना/पहिचानका आयोजना वा अन्य आयोजना भनि योजनाहरूको वर्गीकरण गरिनेछ ।

४. भौतिक पूर्वाधार निर्माण/परियोजनाहरूको दीगोपनाको लागि त्यसको डि.पि.आर (DPR) तथा लागत स्टिमेट तयार गर्दा नै वातावरण संरक्षण नियमावली बमोजिम आवश्यक पर्ने IEE, EIA गर्ने र सडक लगायत अन्य पूर्वाधार निर्माण गर्नु पूर्व उक्त आयोजनाहरूको न्यूनतम ५ प्रतिशत देखि १० प्रतिशत सम्म बजेट सिमाभित्र रहि सो रकमबाट सम्बन्धित योजना क्षेत्रमा वृक्षारोपण, वायो इन्जिनियरिङ्ग, रिटर्निङ्गवाल जस्ता क्रियाकलापहरूलाई वातावरण व्यवस्थापन योजना (EMP) मा संलग्न गरि योजना कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
५. नगरपालिकामा सडकहरू निर्माण गर्दा नगर सडक गुरु योजनाको प्राथमिकता सिफारिसको आधारमा अनिवार्य रूपमा सडक मापदण्डहरू पालना गरी असल सडक निर्माणको संस्कार बसालिनेछ। ६ मिटर भन्दा कम चौडाई भएका सडक निर्माणलाई निरुत्साहित गरिनेछ । सडक निर्माण कार्य संगसंगै नाला तथा कजवेहरू व्यवस्थित गरिनेछ र प्रत्येक सडकहरूलाई विस्तारै हरित सडकहरूको रूपमा विकास गर्ने नीति लिइनेछ ।
६. नगरमा सार्वजनिक भवनहरू निर्माण गर्दा अनिवार्यरूपमा भवन निर्माण आचारसंहिता पालना गराइनेछ । सबै सार्वजनिक भवनहरूलाई नक्सा पास प्रणालीको दायरामा ल्याइनेछ । नयाँ पूर्वाधार निर्माण गर्दा भूकम्प प्रतिरोधि, बालमैत्री, अपाङ्गतामैत्री संरचनाहरू निर्माणमा जोड दिइनेछ ।
७. हाल बढ्दो चुनौतीको रूपमा रहेको मापदण्ड बाहिरको अनियन्त्रित डोजर तथा हेभी मेसिनरीको प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्न हेभी मेसिनरी संचालन कार्यविधि तयार गरी लागु गरिनेछ । श्रम संस्कृतिलाई बढ्दा दिंदै श्रम बैंक निर्माण गरी स्वरोजगार र श्रममैत्री प्रणालीबाट योजना कार्यान्वयन गरी स्थानीय स्तरमा विनियोजित बजेट स्थानीय नागरिकहरूमै रहने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
८. जिल्लामा सुविधा सम्पन्न बस पार्क निर्माण, रंगशाला निर्माण, ठूलो क्षमताको अत्याधुनिक सभा हल, हवाई मैदान, कालिकोट जुम्ला लगायत माथिल्लो कर्णालीसँग समेत उत्पादन तथा व्यापारी सम्बन्ध गास्ने गरी कर्णाली जोड्ने सडक आसपासमा व्यवस्थित औद्योगिक ग्राम स्थापनाको लागि संघ र प्रदेश सरकार सँग निरन्तर पहल गरिनेछ ।
९. नगरपालिकामा निर्माण हुने भौतिक पूर्वाधारहरू मापदण्ड योग्य बनाइनेछ । पूर्वाधार निर्माणमा गुणस्तर कायम गरी दीगो विकासमा टेवा पुऱ्याउन निर्माण सामाग्री परीक्षण प्रयोगशाला संचालनमा ल्याइनेछ ।
१०. नगरपालिकाबाट निर्माण गरिएका विभिन्न पूर्वाधार योजनाहरूको दीगो संचालनका लागि नगरको मर्मत सम्भार कोषमा एथेष्ट बजेट विनियोजित गरि मर्मत सम्भार कार्यविधिका आधारमा नियमित मर्मत क्रियाकलाप संचालन गरिनेछ ।
११. नगरक्षेत्र भित्र पर्ने विभिन्न नदी खोलाहरूमा पक्की पूल, झोलुङ्गेपूल निर्माण, सार्वजनिक ढल व्यवस्थापन, पर्यटकीय/धार्मिक स्थलसम्म पुग्ने पदमार्ग निर्माण, तटबन्ध, सार्वजनिक शौचालय, विद्युत व्यवस्थापन, व्यामशालाहरूको व्यवस्थापन तथा निर्माण कार्यलाई महत्व दिइनेछ ।
१२. नारायण नगरपालिका सबै वडाहरूमा वडा कार्यालय भवनहरू र अधिकांश स्वास्थ्य तथा शैक्षिक संस्था लगायत सार्वजनिक भवन निर्माण भै सकेका हुँदा नारायण नगरपालिकाका वडा कार्यालयहरूलाई नागरिकहरूको पहिलो र नजिकको सरकारको रूपमा विकसित गरि एकिकृत एवं नागरिकमैत्री, प्रविधिमैत्री सेवा प्रवाह प्रणालीको विकास गरिनेछ ।

१३.नगरपालिकाका मुख्य बजार तथा वस्तीहरूमा, सरसफाई तथा ढल व्यवस्थापन, पूर्वाधारहरूको विद्युतीय नक्सापास प्रणाली (EBPS) उपयुक्त स्थानमा व्यवस्थित खेलमैदान, खुल्ला क्षेत्र, हरित पार्कहरू निर्माण, व्यवस्थित वसोवास तथा नमूना टोल विकास, सडक वत्ती र सिसि क्यामेरा जडान गर्ने कार्य लगायतका कार्यक्रमहरू संचालन गरी नगरको सौन्दर्यकरणमा जोड दिइनेछ ।

१४.दैलेख बजार लगायत अन्य स्थानका सार्वजनिक स्थल, सार्वजनिक सम्पत्ति, सडकको क्षेत्र तथा अन्य संरचनाहरूको अतिक्रमणलाई पूर्ण रूपमा रोक लगाउदै यसरी बनेका घर टहरा र घुम्तीहरू स्थानीय प्रशासनको सहयोगमा हटाई स्वच्छ सुन्दर र सभ्य बजार व्यवस्थापनमा जोड दिइनेछ ।

२. सामाजिक विकास तर्फ

१५.विज्ञान प्रविधि, तथा शिक्षाको उच्चतम विकास भएको २१ औं शताब्दीमा समेत चेलीवेटी बेचबिखन, लागू औषध तथा दुर्व्यसनी, अवैध मदिरा नियन्त्रण, बोक्सीको आरोप, घरेलु हिंसा तथा यातना, बालविवाह, बहुविवाह, निकृष्ट बालश्रम, जातीय विभेद तथा छुवाछुत, लैंगिक हिंसा, अमानवीय दुर्व्यवहार जस्ता समाजमा जरा गाडेर बसेका कुरिती, कुसंस्कार, प्रचलनबाट मुक्त, सभ्य र सु-संस्कृत स्थानीय तह घोषणाका अभियानहरूलाई प्रभावकारी रूपमा विभिन्न कार्यक्रमकासाथ अगाडि बढाईने छ । सो को लागि व्यापक प्रचार प्रसार र जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

१६.नगरपालिकामा बसोबास गर्ने दलित, विपन्न जनजाती, महिला, बालबालीका, जेष्ठ नागरिक, अपांगता भएका विभिन्न लक्षित वर्ग, समुदायका लागि कुल अनुदानको कम्तीमा १० प्रतिशत बजेट विनियोजन गरी उनीहरूसँग स्थानीय सरकारको अन्तरसम्बन्ध, आत्मीयता साथित्वभाव कायम गरि सेवा प्रवाह गर्न वा गुनासो र समस्याहरू सुन्ने वातावरणका लागि बालबालिका/जेष्ठ नागरिक/युवाहरूसँग मेयर कार्यक्रम, द्वन्द्व पिडित/एकल महिला/किशोरी/गर्भवती/सुत्केरी आमासँग उपमेयर भेटघाट तथा विपन्न दलित जनजाति वर्ग सँग स्थानीय सरकार जस्ता जनतासँग साक्षतकार हुने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

१७.विभिन्न सहयोगी निकायहरूको साझेदारी र लक्षित बजेट मार्फत महिला, दलित, विपन्न, जनजाती, अपांगता, जेष्ठ नागरिक, यूवा, बालबालिका, किशोर किशोरी, लैंगिक हिंसा र विभेदमा परेका, मानसिकरूपमा विक्षिप्त भएका, पिडित र सिमान्तकृत समुदायहरूको उत्थान र स्थानीय शासनमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने, मनोपरामर्श सेवा उपलब्ध गराउने लगायतका कार्यक्रम मार्फत उक्त वर्गको संरक्षण, उपचार तथा, मुलप्रवाहीकरण अभियानहरूलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

१८.जेष्ठ नागरिकहरूको सम्मानजनक बसाई, खानपान, सुरक्षा, औषधी उपचार आवश्यक कानून र नीति बनाई लागू गरिनेछ । सम्पूर्ण सेवा प्रवाहमा उहाँहरूलाई अग्रभागमा राखी सुविधाहरू उपलब्ध गराउने र उहाँहरूको ज्ञान र अनुभवलाई उपयोगमा निरन्तरता ल्याईनेछ ।

१९.नगरपालिकाबाट न्याय निरुपण गर्ने महत्वपूर्ण संयन्त्रको रूपमा रहेको न्यायीक समिति मार्फत न्यायको पहुँचबाट बन्चित समुदायहरूको न्याय सम्पादन/निरुपण र विवाद समाधान कार्यलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ । न्यायीक समितिबाट प्रवाह गरिने न्यायिक सुविधा र अवसरहरूको बारेमा व्यापक जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू संचालनमा निरन्तरता गरिनेछ ।

२०.न्यायीक समितिको कार्यसम्पादन प्रक्रियालाई प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाई वडा मेलमिलाप समितिहरूको क्षमता विकासमा जोड दिइनेछ ।

२१. राष्ट्र निर्माणको मेरुदण्डको रूपमा रहेका, समाज विकास र रूपान्तरणका संवाहक युवा श्रमिक तथा कामदार वर्ग सम्मिलित कार्यदल गठन गरि उनीहरूलाई आधुनिक कृषि, उद्यमशीलता, विकास निर्माणमा सहभागी गराई स्वरोजगार तर्फ आकर्षित गरिनेछ । उनीहरूलाई बैदेशिक रोजगारका लागि विदेश जानु पर्ने बाध्यतामा कमी ल्याइनेछ ।
२२. स्वास्थ्य र मनोरञ्जनका लागि खेल भन्ने अवधारणालाई साकार पार्न नेपाल सरकारसँगको समन्वयमा नगरमा भविष्यमा सुविधा सम्पन्न बहुउद्देश्यीय रंगशाला निर्माणको लागि पहल गरिनेछ । हालको कबड्डीहलको थप व्यवस्थापन गरि एक स्थानीय तह एक व्यवस्थित खेल मैदान तथा नमुनाको रूपमा एक स्थानीय तह एक योग/ध्यान केन्द्र व्यवस्थापन तथा सञ्चालन, एक स्थानीय तह एक खुल्ला पार्क मैदानको अवधारणालाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२३. विद्यालय तहदेखि नै खेल प्रतिभा प्रस्फुटनको वातावरण निर्माण गर्न विद्यालयलाई खेल सामाग्रीहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ । नारायण नगर खेलकुद विकास समितिको सक्रियतामा नगरप्रमुख कप लगाएत अन्य खेल प्रतियोगिताहरू सञ्चालन गरिनेछ । प्रादेशिक तथा राष्ट्रिय खेलकुदमा राम्रो स्थान ल्याउने खेलाडिहरूलाई आर्थिक सहयोग सहित पुरस्कृत गरिनेछ । लक्षित वर्गका योजना, कार्यक्रम छनौट प्राथमिकीकरण, कार्यान्वयन तथा अनुगमन लक्षित समुहबाट नै गर्ने परिपाटीको थालनी गरिनेछ ।
२४. लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, मूलप्रवाहीकरण, रणनीति र सो सम्बन्धि कार्ययोजनाका आधारमा नगरपालिका भित्रका यौनिक तथा लैंगिक अल्पसंख्यक महिला दलित, जेष्ठ नागरिक, बालबालीका, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको तथ्यांक व्यवस्थित गरि लैंगिक, जातिय, वर्गिय विभेद रहित समतामूलक, समन्यायिक र समृद्ध नगरपालिका निर्माण अभियानलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२५. नगर क्षेत्रभित्र १० वर्ष देखि लगातार बसोवास गरी आएका दलित, भुमिहिन, अव्यवस्थित बसोवासीहरूलाई केन्द्रिय सरकारको नीति तथा जिल्लाको भुमि समस्या समाधान आयोगसँगको समन्वयमा जग्गा धनी पुर्जा उपलब्ध गराउन पहल गरिनेछ ।
२६. घरेलु हिंसा जोखिममा परेका महिला, मानव बेचबिखन ओसारपसार, साईवर, अपराधसँग जोडिएर हुने घटनामा परेका व्यक्ति मात्र नभई सम्पूर्ण लक्षित तथा पिछडा वर्गहरूको आर्थिक एवं सामाजिक सशक्तीकरणका साथै विभेद रहित समाज निर्माणका लागि साझेदारी निकायहरूको हातेमालोमा विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछन् ।
२७. संघ र प्रदेश सरकारसँगको समन्वयमा जिल्ला अस्पताल दैलेखलाई ५० सैयाको आधुनिक सम्पूर्ण उपकरण र सेवा सहितको गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवा र उपचारहरू दिन सक्ने सुविधा सम्पन्न अस्पतालमा रूपान्तरण गर्नको लागि पहल गरिनेछ ।
२८. नगरपालिकाका सबै वडाहरूका स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई थप व्यवस्थित, स्रोत साधन सम्पन्न बनाई २४ सै घण्टा सेवा सुनिश्चितता गर्न सक्ने संस्थाहरूको रूपमा विकास गरि आधारभूत र प्रथमिक स्वास्थ्य उपचारमा नागरिकहरूको थप पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ ।
२९. स्थानीय तहका सबै स्वास्थ्य केन्द्रबाट ५ वर्ष मुनीका बालबालिका सुनौला १००० दिनका आमा, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई घर दैलोमा पुगि निःशुल्क आधारभुत स्वास्थ्य सेवालाई निरन्तरता दिइनेछ ।

- ३०.नगरको पोषण अवस्थामा सुधार ल्याउन नगरपालिका तथा सबै विकास साझेदार निकायहरूको सहयोगमा सुनौला हजार दिनका आमा, बच्चा र किशोरीहरू रहेका विपन्न घरपरिवारहरूलाई पहिलो प्राथमिकता दिई बालमृत्युदर र मातृमृत्युदर र कुपोषण न्यूनीकरण गर्दै पोषण मैत्री टोल/बस्ती/वडा/स्थानीय तह घोषणालाई अभियानकै रूपमा सञ्चालन गरि सेवाको पहुँच र गुणस्तरमा जोड दिईने छ ।
- ३१.क्यान्सर, मृगौला, मुटुरोग, कडा शिघ्र कुपोषण लगायत गम्भीर प्रकृतिका नसर्ने रोगहरूको उपचारको लागि आवश्यक अनुदान सहयोग गर्ने नीति लिईनेछ । साथै गम्भीर प्रकृतिका रोगहरूको नेपाल सरकारबाट अनुदान तथा निःशुल्क उपचार गर्ने व्यवस्थाको भरपुर उपयोग गरिनेछ ।
- ३२.हाम्रो चुनौतीको रूपमा रहेको HIV/AIDS, टिबि, महिलाहरूको पाठेघर खस्ने समस्या, मानसिक रोग लगायत अन्य घातक संक्रमणहरूलाई प्राथमिकतामा राखी समस्या समाधान गर्न पहल गरिनेछ ।
- ३३.प्रतिरोधात्मक, प्रवर्द्धनात्मक र उपचारात्मक सेवाको साथसाथै आयुर्वेदिक सेवाको प्रवर्द्धन, सेवाको विस्तार र परिवार नियोजन सेवाको पहुँच वृद्धि गरि प्रजनन अधिकारको सुनिश्चिता गरिने छ ।
- ३४.नेपाल सरकारबाट तोकिएअनुसार पोषणमैत्री, किशोर किशोरीमैत्री, अपाङ्गतामैत्री, सूचना प्रविधिमैत्री, स्वास्थ्य संस्थाको विकासमा जोड दिई पूर्ण खोपयुक्त बर्थिङ सेन्टर, गर्भपतन सेवा सञ्चालन भएका स्वास्थ्य संस्थाहरूको गुणस्तरीयता कायम राख्न आवश्यक पहल गरि समृद्ध महिला, सुखी महिलाको नारालाई व्यवहारमा अवलम्बन गरिने छ ।
- ३५.स्वास्थ्यकर्मीहरूको क्षमता विकास, रुपान्तरण तथा व्यवहार परिवर्तनका लागि उत्प्रेरणा जगाउने, मनोबल बढाउने, भ्रमण तथा प्रशिक्षणहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- ३६.नगरपालिकाभित्र मानसिक स्वास्थ्य तथा मानसिक रोगीहरूको पहिचान गरि मानसिक समस्या भएका विरामीहरूलाई स्वास्थ्य संस्थाबाट दिईने उपचारको अलवा विभिन्न संघ संस्थाहरूको सहकार्यमा मनोपरामर्श सेवा सञ्चालन कार्यलाई थप व्यवस्थित गरि निरन्तरता दिईनेछ ।
- ३७.स्थानीय तह देखिनै बाल अधिकारको संरक्षण, सम्बर्द्धन र बाल विकास गरि सुनौलो भविष्यका आशा र भरोसा मानिने बालबालिकाहरूका लागि बाल क्लब, बाल सञ्जाल गठन गरी सञ्चालन तथा स्थानीय शासन प्रणालीमा बालसहभागीता वृद्धि गर्दै २०८४ सम्ममा यस नगरपालिकालाई बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणाको अभियानलाई मुर्तरूप दिईनेछ ।
- ३८.विभिन्न सरोकारवालाहरूको साझेदारी र लगानीमा विद्यार्थीहरूलाई अनुशासित, स्वावलम्बी, नैतिकवान देशभक्त, राष्ट्रप्रति समर्पित आदर्श नागरिक बनाउनको लागि स्थानीय पाठ्यक्रम सहित शिक्षा क्षेत्रमा थप सुधारका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- ३९.श्रोतको व्यवस्थापन गरि दलित, अपाङ्गता भएका तथा विपन्न, जेहेन्दार विद्यार्थीहरूका लागि उच्च शिक्षा, छात्रवृद्धि प्रदान गर्ने साथै निश्चित समय आफ्नो पालिकामा सेवा गर्ने शर्तमा चिकित्सक, ईन्जिनियर जस्ता विषयमा अध्ययनका लागि छात्रवृत्ति तथा अनुदान सहयोग गर्ने नीति बनाईनेछ ।
- ४०.यस नगरपालिकामा काम गर्न चाहने सहयोगी निकाय तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरूले कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा नगरपालिकाले प्राथमिकता निर्धारण गरेका क्षेत्रमा सहभागितात्मक योजना तर्जुमा प्रक्रियाका सबै चरण पार गरि योजना/कार्यक्रम नगर सभाबाट स्वीकृत गराएर मात्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गराईनेछ । लगानी मैत्री वातावरण सिर्जना गरी साझेदार संस्थाहरूसँग साझेदारी कार्यक्रम संचालन गर्न बजेट विनियोजन गरिनेछ ।

४१. नारायण नगरपालिकामा रहेका अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूका लागि नगरपालिकामा एउटा स्रोत साधन सम्पन्न अपाङ्गता मैत्री आवासीय विद्यालय तथा असहाय, जोखिममा परेका बालबालिकाहरूको लागि बाल सेफ हाउस, लैंगिक हिंसा पिडित महिलाहरूको लागि पुर्नःस्थापना केन्द्र स्थापना गरि सञ्चालन गरिनेछ । यस भन्दा अगाडि बनाईएका यस्ता संरचनाहरूलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ ।
४२. एक घर एक सुरक्षित धारो तथा एक स्वास्थ्य संस्था/एक विद्यालयहरूमा एक सुरक्षित धारो अभियानलाई कार्यान्वयन गरि केहि वर्षमै विद्यालय/स्वास्थ्य संस्थाहरूमा गुणस्तरीय खानेपानी सुनिश्चितता गरिनेछ । खानेपानी सुरक्षा योजनाहरू लागु गरि पानीको प्रशोधन तथा परीक्षणका लागि प्रयोगशाला स्थापना गरिनेछ ।
४३. विभिन्न सहयोगी निकायहरूसँगको साझेदारीमा सम्पूर्ण नागरिकहरूमा स्वच्छ पिउने पानीको पहुँच स्थापित गरिनेछ । खानेपानीका स्रोत नभएका स्थानहरूमा सम्भाव्य स्रोतहरूको पहिचान गरि नविनतम प्रविधि प्रयोग गरि दिगो खानेपानीको आपूर्ति तर्फ जोड दिईनेछ ।
४४. नगरपालिकाका सञ्चालित सम्पूर्ण सहकारीहरूको हालको अवस्था, चुनौती र अवसरहरूको पहिचान गरि तिनीहरूको सु-सञ्चालनका लागि सहयोग गरिनेछ । बचतकर्ताहरूको बचतको सुरक्षा र संरक्षणको लागि प्रभावकारी अनुगमन गरिनेछ । विगत लामो समयदेखि निस्कृय रहेका सहकारी संस्थाहरूलाई खारेज गरिनेछ ।
४५. तीन खम्बे अर्थतन्त्रको एउटा महत्वपूर्ण खम्बा मानीने सहकारी क्षेत्रको विकास प्रवर्द्धनको लागि सहकारी शिक्षा तथा तालीमहरू सञ्चालन गरि सहकारी प्रति नागरिकहरूको आकर्षण वृद्धि गरिनेछ । हाल सञ्चालनमा रहेको एकिकृत कृषी बजार सञ्चालन लगायत धेरै कार्यक्रमहरू सहकारीहरूको साझेदारीमा सञ्चालन गरिनेछ ।
४६. नगरपालिकामा खानेपानी सरसफाई स्वच्छताका क्रियाकलापहरूलाई थप संस्थागत र व्यवस्थित गरिनेछ । खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता योजना, पूर्ण सरसफाई सम्बन्धि रणनीतिक योजना तर्जुमा गरि निश्चित समयमा नगरलाई पूर्ण सरसफाई युक्त नगर घोषणा गर्ने अभियानलाई मूर्त रुप दिईनेछ । सार्वजनिक स्थलहरूमा शौचालय र धाराहरू निर्माण गरिनेछ । साथै पूर्ण खोप, सुरक्षित सुत्केरी, पूर्ण साक्षरता घोषणा, एकिकृत घुम्ती सेवा अभियानलाई दिगो रुपमा निरन्तरता दिईनेछ ।
४७. नारायण खानेपानी योजनाको हरेक दिन खानेपानी सेवा अवरुद्ध नहुने गरि दिगो सञ्चालन र व्यवस्थापनका लागि थप प्रयास गरिनेछ । विपन्न सर्वसाधारणहरूलाई निशुल्क खानेपानी सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
४८. स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै सम्पूर्ण नागरिकको सहज पहुँच बनाउन उत्प्रेरणा मूलक कार्यक्रम संचालन गरी प्रत्येक वडाका विमा सहजकर्ता मार्फत निरन्तरता दिइनेछ ।
४९. धुम्रपान, मध्यपान तथा लागू पदार्थको सेवनले गर्ने मानविय क्षेतिका बारेमा जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्दै सार्वजनिक स्थलमा चेतनामूलक बोर्ड राखि निषेधको नीति लिइनेछ ।
५०. प्रत्येक वडामा २ महिनाको १ पटक अनिवार्य गर्भवती महिलाका रक्त समूह र अल्ट्रा साउण्ड चेकजाँचको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
५१. खाद्यान्नमा बिभिन्न प्रकारका मिसावट रोकथामका कार्यक्रम थप व्यवस्थित बनाउन बजार अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
५२. गर्भवतीलाई फोलिक एसिड, क्याल्सियम निशुल्क वितरण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

५३. आयुर्वेद १ घर ५ योग, ५ जडीबुटी अभियान, घुम्टी शिविर, सुर्तीजन्यपदार्थ नियन्त्रणमा बिधालयमा ध्यान योग कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५४. आमा समुह भवन, खोप, गाउघर क्लिनिक, स्वास्थ्य संस्थाहरु निर्माण, मर्मत सुधार, ब्यवस्थापन गर्नका लागि विकास साझेदार निकायसँग समन्वय गरिनेछ ।
५५. विद्यालय शिक्षाको गुणस्तरका लागि बिज्ञहरु रहेको समिति तयार भई अनुमोदन भएको नगर शिक्षा सुधार योजना यसै आ.व. मा तयार गरी लागू गरिनेछ ।
५६. सबै विद्यालयहरुमा कक्षा १ देखि कक्षा ८ सम्म स्थानीय बिषय हाम्रो नारायण हाम्रो पहिचान पाठ्यक्रम अनुरूप पाठ्यपुस्तक निर्माण र छपाई गरिनेछ । साथै नगरका माध्यमिक विद्यालयहरुमा संचालन भएको Catchup class लाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५७. नगरको संस्कृति, जीवनशैलीमा आधारित विषयमा अनुभव आदानप्रदान गर्न राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय शैक्षिक संघ संस्थाहरु तथा विकास साझेदार संस्थाहरु सँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
५८. सामुदायिक विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तर वृद्धि गर्न शिक्षकहरुलाई प्रविधिमैत्री सीप बिकास, शिक्षण कला, क्षमता विकास र असल अभ्यास शिक्षण सिकाई आदान प्रदानका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
५९. सामुदायिक विद्यालयहरुको विद्यालय परिसर सुधार कार्यक्रम संचालन गरिनेछ र यस अन्तर्गत शौचालय निर्माण र स्तरोन्नति, निःशुल्क सेनेटरी प्याड, पिउने पानीको प्रबन्ध र विद्यार्थीका लागि लकरको व्यवस्था गरिनुका साथै अपाङ्गगता भएका विद्यार्थीहरुको अध्ययनका लागि आवश्यक सम्पूर्ण सामग्रीहरु वितरण गरिनेछ ।
६०. वडास्तरीय सामुदायिक सिकाई केन्द्र (Community Learning Center) मार्फत अनौपचारिक शिक्षा र सीप बिकास प्रबर्द्धन गर्ने कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने नीति लिइनेछ ।
६१. सामुदायिक विद्यालयहरुमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको नियमित स्वास्थ्य जाँच, प्राथमिक उपचार र स्वास्थ्य सचेतनाको माध्यामिक विद्यालयहरुमा विद्यालय नर्स परिचालन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता गरिनेछ ।
६२. शैक्षिक गुणस्तर परिक्षण केन्द्रको प्राबिधिक सहकार्यमा कक्षा १ देखि कक्षा १० सम्म हरेक कक्षा हरूको स्तरिकृत परिक्षा संचालन गरेर सिकाई उपलब्धि मापन गरि सो का आधारमा प्र.अ. शिक्षक र विद्यालयको गुणस्तर मूल्यांकन तथा सुधार गरिनेछ ।
६३. बाल बिकास शिक्षक र माध्यामिक विद्यालयका लेखा सहायक कर्मचारीलाई नगरको श्रोतबाट उपलब्ध गराउदै आएको थप पारिश्रमिकलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
६४. भूगोल र विद्यार्थी संख्याको आधारमा सामुदायिक शिक्षक दरबन्दी मिलान तथा विद्यालय समायोजन लाई निरन्तरता दिइनेछ ।
६५. गरिब, जेहेन्दार तथा दलित विद्यार्थीलाई प्रोत्साहन गर्न आवश्यक पोशाक, शैक्षिक सामग्री तथा अन्य कार्यक्रमको तर्जुमा गरिने छ ।
६६. दिवा खाजामा पोषणयुक्त रैथाने तथा स्थानीय उत्पादित वाली वस्तुको प्रयोग गर्न कार्यविधि बनाई लागु गरिनेछ ।
६७. पालिका भित्रका सम्पूर्ण विद्यालयहरुलाई प्रत्येक शुक्रबार STEAM Friday (Science, Technology, Engineering and Mathematics) को रुपमा अतिरिक्त कक्षा संचालन गर्ने कार्यलाई यस आ.व. मा निरन्तरता प्रदान गरी पालिका स्तरीय प्रतियोगितात्मक प्रतिस्पर्धा गरी उत्कृष्ट लाई उचित पुरस्कृत गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

- ६८.नगर भित्रका पूर्व प्राथमिक उमेर समुहका सबै अवस्थाका बाल बालिकाको प्रारम्भिक बाल शिक्षामा समतामूलक पहुँच सुनिश्चितता हुने गरी बाल विकास केन्द्र तथा पूर्व प्राथमिक कक्षाहरुको अनुमति नियमन तथा व्यवस्थापनमा सुधार गरिने छ ।
- ६९.गुणस्तरीय शिक्षण सिकाईको वातावरण निर्माण गर्न सामुदायीक विद्यालयहरुमा संचालनमा रहेको इन्टरनेट, कम्प्युटरको उपयोगलाई प्राथमिकता दिई विषयगत रुपमा शैक्षिक सामग्री व्यवस्थापनका लागी आवश्यक स्रोत साधनको उपलब्ध गराउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ७०.सबै विद्यालयहरुमा समान खालको विद्यालय कलर कोड अनुसार सबै विद्यालयको रङ्ग रोगनको कार्य यसै आ.व.मा सबै विद्यालयलाई समेटिने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ७१.शिक्षालाई उत्पादन संग जोडदै श्रमको सम्मान गर्ने संस्कृतिको विकास गर्न माध्यमिक तहका विद्यार्थीका लागि(पढ्दै कमाउँदै) कार्यक्रम लाई निरन्तरता दिइनेछ।
- ७२.सबै सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरुमा कक्षा १ देखी ८ सम्म स्थानिय विषय “हाम्रो नारायण नगरपालिका हाम्रो पहिचान” पाठ्यक्रम निर्माण र छपाई गरि वितरण गरिने छ ।
- ७३.नारायण नगरपालिकाको एकिकृत प्रारम्भिक बालविकास कार्यक्रम संचालन कार्यविधि २०८० सघन रुपमा संचालन गरिने छ ।
- ७४.सूचना प्रविधिमा पहुँच नपुगेका सामुदायिक विद्यालयमा ल्यापटप, डेस्टप र प्रिन्टरको व्यवस्थापन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- ७५.सम्पूर्ण माध्यमिक विद्यालयहरु, स्वास्थ्य संस्था र वडा कार्यालयहरुमा ई-हाजिरी जडान गरिनेछ।
- ७६.विद्यालय सुधार योजना, सामाजिक परिक्षण नितिगत समतामूलक र समावेशी रुपमा गराई पारदर्शिता तथा सुशासनका कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।
- ७७.विगत पाँच वर्षमा यस नगरपालिकाले प्रमुख पाँच विकास क्षेत्रमा गरेको बजेट विनियोजन, खर्चको अनुपात तथा पालिकाको समग्र विकासको खाकालाई मध्यनजर राखि आगामि आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ मा पनि प्रत्येक विकास क्षेत्रहरुमा समानुपातिक बजेट विनियोजन गर्ने र प्रत्येक विकास क्षेत्रहरुमा समानुपातिक बजेट विनियोजन गर्ने र प्रत्येक क्षेत्रमा लैङ्गिकमैत्री तथा समावेशी बजेटको सुनिश्चितता गर्ने लक्ष्य लिइएकोछ ।
- ७८.लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण सम्बन्धी नीति, रणनीति र तत् सम्बन्धी विभिन्न कार्यविधिहरुको कार्यान्वयनको पहलको कडिको रुपमा यस पालिकाले स्वीकृत गरेको विस्तृत कार्ययोजना (GESI CIP) का पाँच वर्षिय कार्यक्रमहरुको क्रमशः सम्बोधन गर्ने शिलशिलामा आगामी आ.व.को बजेट देखि नै आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- ७९.नगरका दलित समुदायहरुमा खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता कार्यक्रम लागु गरि खानेपानी , शौचालय निर्माण तथा सरसफाईका अभियानहरु संचालन गरी नगरको पूर्ण सरसफाई अभियान संचालन गरिनेछ ।
- ८०.नगरपालिकाको सशक्त महिला समृद्ध नेपाल कार्यक्रम मार्फत भेवभावयुक्त सामाजिक मूल्यमान्यतामा परिवर्तन, महिलाहरुको अवस्था सुदृढीकरण, आर्थिक सशक्तिकरण, सुशासन र शासन प्रणालीमा सहभागी गराई नेतृत्व विकास लगायतका क्रियाकलाप मार्फत महिला उद्यमिहरुलाई स्वरोजगारमा जोडिनेछ ।
- ८१.विद्यालय भर्ना भइ छोड्ने बालबालिकाहरुको अवस्था विश्लेषण गरि विद्यालय बाहिर कुनैपनि बालबालिका नरहने वातावरणको सुनिश्चितता गरिनेछ ।

३. आर्थिक विकास तर्फ

८२. वित्तीय साक्षरता, स्थानीय आर्थिक विकासका क्षेत्र, कानूनी तथा नीतिगत प्रावधान, व्यवसायको किसिम उत्पादनको स्थिति, बजार पहुँच, बजारीकरण, मूल्य शृङ्खला लगायतका विषयमा स्थानीय सामुदायिक संस्था एवम सहकारी तथा निजी क्षेत्रको सहकार्यमा आर्थिक सचेतना कक्षा सञ्चालन गरिनेछ।
८३. नवप्रवर्तनमा आधारित स्थानीय आर्थिक विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०८० अनुसार स्थानीय सीप, प्रविधि र स्रोतको समेत उच्चतम उपयोग गरी वडातहमा समावेशी जलवायु अनुकूलन र दिगो आर्थिक विकासलाई प्रवर्द्धन गर्न उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गरी स्थानीय उद्यमशीलता अभिवृद्धि गर्न एवं रोजगारी र आय बृद्धि गर्न निजी, सामुदायिक तथा सहकारीलाई अधिकतम परिचालन गर्न सकिने कार्यक्रमहरूलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी छनौट गरिनेछ।
८४. आधारभूत पूर्वाधार निर्माण अन्तर्गत आवश्यकताका आधारमा स्थानीय उत्पादन खरिद बिक्री केन्द्र, बजार केन्द्र, हाट बजार, संकलन तथा भण्डारण केन्द्र र प्रशोधन केन्द्रको निर्माण, स्तरोन्नति तथा पहुँच विस्तार सम्बन्धी परियोजना तथा कार्यक्रमलाई प्राथमिकतामा राखी छनौट गरिनेछ।
८५. स्थानीय उत्पादनलाई मूल्य-शृङ्खलामा आबद्ध गरी बजार प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक यन्त्र उपकरण एवं सूचना तथा सञ्चार प्रविधि सम्बन्धी पूर्वाधारका परियोजना छनौटलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ।
८६. वडा तहमा आर्थिक सशक्तीकरण सीप विकास उद्यमशीलता विकास तथा औद्योगिक प्रवर्द्धन विशिष्टीकृत वस्तु उत्पादन र आर्थिक विकास पूर्वाधार निर्माणको माध्यमबाट उत्पादन र रोजगारी बृद्धि हुने खालका कार्यक्रमहरूलाई ध्यानमा राखी वडाका कार्यक्रमहरूको प्राथमिकतामा राखिनेछ।
८७. टोल/वस्तीमा इच्छुक स्थानीय समुदायको लागि स्थानीय सामुदायिक संस्था एवं सहकारी तथा निजी क्षेत्रको सहकार्यमा आर्थिक सचेतनामूलक कक्षा जस्तै वित्तीय साक्षरता, कर्जा लिने तरिकाहरू, बजार विकास, उद्यम विकास तथा सीपमूलक तालिमहरू जस्तै प्लम्बिङ, हाउस वाइरिङ, विद्युतीकरण, वेल्डिङ, रंगरोगन, साधारण थेरापी, पुष्प व्यवसाय, साईकल तथा मोटरसाईकल मर्मत, सिकर्मी/डकर्मी, घडी/रेडियो तथा मोबाईल मर्मत, फर्निचर निर्माण, कपाल काट्ने आदि सञ्चालन गर्ने खालका कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकतामा राखी छनौट गरिनेछ।
८८. आम नगरवासीहरूलाई गरिवीको दुष्चक्रबाट मुक्त गर्न गुणस्तरीय कृषि उत्पादन, उचित प्रशोधन भण्डारण तथा बजारीकरण मार्फत खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको लागि सरकारी, निजी, सहकारी र समुदायहरूको साझेदारीमा कृषिलाई उद्यम, कृषकलाई खाद्य अभियानकासाथ कृषिको औद्योगिकीकरण, आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण एवं विशिष्टीकरण मार्फत कृषिलाई गरिवी निवारणको मुख्य अस्त्र बनाउन पहल गरिनेछ।
८९. नारायण नगरपालिका द्वारा सञ्चालन गरिएको वधशालालाई सुविधा सम्पन्न वधशालाको रूपमा व्यवस्थित गरी एक द्वार प्रणालीबाट नगरवासीलाई स्वच्छ र सफा मासु उपलब्ध गराईने व्यवस्था मिलाइनेछ। राँगा, सुङ्गुर र बङ्गुरको मासुको विक्रि प्रयोजनको लागि छुट्टै वधशालाको व्यवस्था मिलाइनेछ। साथै बजारमा विना इजाजत यत्रतत्र अव्यवस्थित रूपमा मासु व्यवसाय गर्ने व्यवसायीहरूलाई निषेधित गरिने छ।
९०. व्यवसायिक पशुपालनको लागि कृत्रिम गर्भाधान सेवालार्इ प्रभावकारी रूपमा लागू गरिनेछ। साथै स्थानीय प्रजातीका भेडाबाख्राको श्रोतकेन्द्र स्थापनाका लागि प्रयास गरिने छ।

९१. कृषि/पशुजन्य उत्पादनको सुरक्षित भण्डारण र बजारीकरणमा पहुँच वृद्धि गर्न नगरपालिकामा वृहत कृषि संकलन केन्द्र, सित भण्डार, कृषि बहुउद्देश्यीय सेवा भवन जस्ता पूर्वाधारहरूको निर्माण गरिनेछ । नगरपालिकाद्वारा हाल सञ्चालनमा ल्याईएका चिस्यानकेन्द्र र एकिकृत कृषि बजार सञ्चालनलाई सरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रको संयुक्त प्रयासमा दिगो सञ्चालन व्यवस्था मिलाइने छ । प्रत्येक महिना हाटबजार सञ्चालनको लागि प्रयास गरिने छ ।
९२. नगरको कृषि क्षेत्रलाई व्यवसायमुलक, उत्पादनमुलक तथा मानव स्वास्थ्य उपयोगी बनाउन एक टोल एक अर्गानिक फर्म, तथा एक गाउँ एक उत्पादन केन्द्र स्थापना गरी मल र विषादी रहित प्रविधियुक्त हरित कृषि अभियान सञ्चालन गरिने छ । सोको लागि नगरमा प्राङ्गारिक तथा जैविक मल निर्माण केन्द्र स्थापना गर्न प्रयास थालिने छ । साथै एक घर एक सुधारिएको अर्गानिक करेसाबारी अभियान चलाईने छ ।
९३. नगरक्षेत्रमा किवी, एवोकाडा, अलैची, सुन्तला कागती, ओखर, अदुवा, बेसार लगायतका नगदे तथा उच्चमुल्य वालीहरूको व्यवसायीक खेतीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
९४. नगरपालिकाको पशुपालन व्यवसायको पकेट क्षेत्रहरूको पहिचान गरि यसलाई आय आर्जन, स्वरोजगार र उत्पादनको मेरुदण्ड तथा गरिवी निवारणको प्रमुख आधारको रुपमा विकास गरि एक गाउँ एक सामुहिक उन्नत गाई/भैंसी/बाख्रापालन फर्महरू नमूनाको रुपमा सञ्चालनको लागि पहल गरिने छ । विस्तारै नगरलाई खाद्य, दुध, अन्डा तथा मासुजन्य पदार्थमा आत्मनिर्भर बनाईने छ ।
९५. जमिन माथि मेहनत गर्ने श्रम संस्कृतिलाई सम्मान र विकास गरी सबै पुर्वाधार निर्माण कार्य र उत्पादनका क्रियाकलापमा सामुदायिक श्रमदान अभियानलाई सशक्त रुपमा अगाडी बढाईनेछ । साथै कामको श्रृजना, रोजगारीको अवसर, ज्यालामा सुधार र श्रमप्रति सम्मान गर्दै समृद्ध नगर निर्माण अभियानमा युवाहरूको भुमिका स्थापित गरिने छ ।
९६. नगरका सबै वडाहरूमा एक गाँउ एक विउ बैंक स्थापना गरी केराउ, भट्टमास, सिमी, प्याज, गोलभेडा, काउली, बन्दा, मकै, फलफूल जस्ता वाली तथा सोको विउमा नगरलाई आत्मनिर्भर बनाईनेछ । नर्सरी स्थापना गरि उच्च मुल्य तथा बहुउपयोगी जडिवुटी वहुप्रजातीका फलफूल तथा अन्य जीवन उपयोगी वोटविरुवाहरूको नर्सरी स्थापना गरी उच्च मुल्य तथा बहुउपयोगी फलफूल जडिवुटी जस्ता वोटविरुवाहरूको वृक्षारोपणलाई कार्यलाई अभियानको रुपमा अगाडी बढाईने छ ।
९७. **नारायण नगरपालिकाको संस्कार अतिथिको सत्कार** भन्ने मुल मर्मलाई हृदयमँग गरि नगरपालिकाभित्रका ऐतिहासिक धार्मीक, सांस्कृतिक, पुरातात्वीक, प्राकृतिक तथा पर्यटकिय धरोहरको विकास, प्रचार प्रसारको माध्यमबाट पर्यटकहरू भित्राईनेछ ।
९८. घरेलु, साना तथा मझौला उद्योगहरूको विकास र पर्वद्धनमा रैथाने ज्ञान सीप अनुभवलाई अन्तर आवद्धता गराई सञ्चालन गरिने छ ।
९९. सार्वजनिक, निजी, सहकारीको साझेदारीमा कृषि क्षेत्रको विकास र विस्तार गरिनेछ भने प्रविधि विकास कोष स्थापना गरि स्टार्टअप उद्यमलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।
१००. वाली तथा पशु विमामा साना तथा मझौला किसानहरूको पहुँच विस्तार गरिनेछ । पशुपंक्षीहरूको निरोधात्मक, प्रतिरोधात्मक र उपचारात्मक सेवा उपलब्ध गराईने छ ।
१०१. स्थानीय कृषि उपजहरूको बजारीकरणका लागि बजार मूल्य श्रृङ्खलाका पात्र, अन्य पालिका / जिल्लासँग समन्वय गरि कृषि उपजसँगै बजारीकरणमा जोड दिईने छ ।

१०२. कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व वृद्धि गर्न नगरमा वृहत तथा साना सिंचाई योजना र सिंचाई पोखरी, नगरको उत्तरीक्षेत्र तथा अन्य उपयुक्त स्थानहरूमा रिचार्ज पोखरी निर्माण तथा परम्परागत मूहानको संरक्षण जस्ता पूर्वाधारमा जोड दिईनेछ । नगरको सम्पूर्ण कृषियोग्य जमिनमा सिंचाईको पहुँच वृद्धि गर्न साना सिंचाई योजना (SIP) तर्जुमा गरि कार्यान्वयनमा लगिनेछ ।
१०३. सामुदायिक तथा सहकारी व्यवसाय गर्नेहरूलाई नगरपालिकाबाट आवश्यकताका आधारमा पोलि हाउस औषधी तथा अन्य सामाग्रीहरू सहयोग गरिनेछ । कृषि तथा पशु विमा कार्यक्रमलाई उपयोग गरिने छ ।
१०४. नगरपालिका क्षेत्रमा बाझो रहेका जमिनहरूलाई सदुपयोग गर्दै निकट भविष्यमा वस्ती रहित उत्पादनमुलक कृषि भुमिको पहिचान गरि नगर भूमि बैंक स्थापना गरिनेछ र सो जमिनमा सार्वजनिक, नीजि, साझेदारीको अवधारणामा नमुनायोग्य सामुदायिक खेती प्रणालीको नीति अवलम्बन गरिने छ । विशेष गरेर वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका युवाहरूको व्यवसायीक सीप, अनुभव र दक्षतालाई नगरको लगानीमा सदुपयोग गर्दै यस्ता नमुना व्यवसायहरू सञ्चालन गरिने छ ।

४. सुशासन तथा संस्थागत विकास तर्फ

१०५. सार्वजनिक सेवालाई प्रभावकारी बनाउन विस्तारै पेपरलेस, फेसलेस, नगदरहित सेवाको विस्तार गरिनेछ । नागरिक एप्सलाई सेवा प्रदान गर्ने मुख्य डिजिटल उपकरणको रुपमा विकास गरी यथासम्भव सबै सेवाहरू अनलाईन मार्फत संचालन गरी ई-गभर्नेन्सको अवधारणा लागू गरिनेछ ।
१०६. सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई सरल र सहज बनाउँदै सार्वजनिक सेवामा नागरिक पहुँच सुनिश्चित गर्न तर्फ निरन्तर सुष्म निगरानी गरिनेछ । छिट्टै हेलो नगर सरकार कार्यक्रम संचालन गरी गुनासोहरूको रेपिड रेस्पन्सको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१०७. भ्रष्टाचार र ढिलासुस्तीमा शुन्य सहनशीलताको नीति अवलम्बन गरिनेछ । सेवा प्रवाह प्रणाली पारदर्शी, जवाफदेही, व्यवस्थित र प्रविधिमैत्री बनाइनेछ । सुशासन र सदाचारको अभियानलाई सबैको लागि नमूना हुने गरी अगाडि बढाइनेछ ।
१०८. नगरपालिकाको सुशासन प्रवर्द्धनमा विगत देखिको बेरुजु एउटा प्रमुख चुनौतिको रुपमा रहेको हुँदा म.ले.प. ले औल्याएका नियमित गर्नुपर्ने र अशुल उपर गर्नुपर्ने बेरुजु नियमित तथा असुल उपर गर्नको लागि वार्षिक बेरुजु फछ्यौँट कार्ययोजना तयार गरी अविलम्ब कार्यान्वयनमा लगिनेछ । आगामी वर्षहरूमा शुन्य बेरुजु आउने गरी व्यवस्थित रुपमा योजना कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१०९. महालेखा परीक्षकको वार्षिक प्रतिवेदनमा औल्याएका बेरुजुहरू, खरिद व्यवस्थापनको प्रभावकारीतासँग सम्बन्धित रहेका तथा फराकिलो वार्षिक कार्यक्रमहरू समयमै कार्यान्वयन गर्न सार्वजनिक खरिद प्रक्रियालाई पारदर्शीता, जवाफदेहीता, प्रतिस्पर्धी र विश्वसनीय बनाई सार्वजनिक खर्चको अधिकतम प्रतिफलका लागि क्षमता विकासको साथै आर्थिक वर्षको प्रारम्भमा नै एकिकृत वार्षिक खरिद योजना तयार गरी खरिद कार्यलाई नतिजामुखी बनाइनेछ ।
११०. पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको आचारसंहिता अध्यावधिक गरी कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरूलाई अझ बढी आदर्शवान, सवल, सक्षम, जवाफदेही, पारदर्शी, सदाचारी र वित्तीय जोखिममुक्त बनाइनेछ ।
१११. पालिकाबाट कार्यान्वयन हुने तोकीय अनुसारका ठूला योजना तथा कार्यक्रमहरूको काम शुरु हुनु अगाडि होडिङ्ग बोर्ड राख्ने, सार्वजनिक परीक्षण/ सुनुवाई गर्ने, सामाजिक परीक्षण, गुनासो सुन्ने र गुनासो समाधान गर्ने परिपाटीलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ । वर्षको अन्तमा नगरका ठूला योजना तथा कार्यक्रमहरूलाई

आन्तरिक अनुगमनका अतिरिक्त जिल्ला समन्वय समिति, राजनीतिक दल, स्थानीय प्रशासन, पत्रकार र नागरिक समाज लगायतको टीमबाट नगर विकास गतिविधिहरूको Third Party monitoring को system अवलम्बन गरिनेछ ।

११२. नगरपालिकाको डिजिटलाइज्ड प्रोफाइल तयार गरी आफ्ना क्षेत्रभित्रका सम्पूर्ण घरधुरी शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, गरिबी नक्साङ्कन लगायत विविध विवरणहरूलाई जिपिएस प्रणालीमा लिङ्क गरिनेछ । विकास निर्माण र सेवा प्रवाह प्रणालीमा उक्त प्रोफाइलका सूचनाहरूलाई आधार बनाइनेछ ।
११३. नगरपालिकाको क्रमागत, व्यवस्थित र योजनावद्ध तथा सुशासनयुक्त विकासको लागि आवधिक योजना, नगर पाश्चित्र, भू-उपयोग योजना, पोषण पाश्चित्र, मध्यकालीन खर्च संरचना लगायत शहरी विकास, शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, खानेपानी, सिंचाई, उद्योग लगायतका विषयगत क्षेत्रका गुरुयोजनाहरू तर्जुमा गरी विकासमा दीगोपन प्रवर्द्धन, सुशासन र क्षेत्रगत सन्तुलन कायम गरिनेछ ।
११४. स्थानीय तहको कार्यसम्पादन स्तर मापन गर्ने महत्वपूर्ण औजार मानिने स्थानीय तह संस्थागत स्वमूल्याङ्कन(LISA) र स्थानीय तह वित्तीय जोखिम मूल्याङ्कन(FRA) र स्थानीय आर्थिक विकास मूल्याङ्कन(LED) का सम्पूर्ण सूचकहरू पूर्ण रुपमा कार्यान्वयन गरी मूल्याङ्कन प्रणालीलाई थप विश्वासयोग्य बनाइनेछ ।
११५. बदलिंदो अवस्था र स्थानीय तहको बहुआयामिक भूमिकाका कारण संघीय सरकारबाट स्वीकृत नारायण नगरपालिकाको दरवन्दी सङ्ख्या सहितको तेरिज अव्यवहारिक रहेकोले तत्काल नगरपालिकाबाट यथार्थ र वस्तुनिष्ठ सांठानिक संरचना तयार गरी स्वीकृतिको लागि कर्णाली प्रदेश सरकार समक्ष पेश गरिनेछ ।
११६. राष्ट्रबाट के लिन सकेको छु भन्नु भन्दापनि मैले देशलाई के दिन सकेको छु भन्ने राष्ट्र प्रेम भाव जागृत गराई जनताको मन जित्ने खालको राजश्व/कर नीति तर्जुमा गरिनेछ । करको दायरामा नआएका विविध सम्भाव्य क्षेत्रहरूलाई स्वस्फुर्त करको दायरामा ल्याउने गरी स्रोतहरूको सर्वेक्षण र सम्भाव्यता अध्ययन गरी नगरको राजश्व सुधार योजना तर्जुमा गरी लागु गरिनेछ । यसको कार्यान्वयनको लागि करदाताहरू बिच व्यापक सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
११७. करदाताहरूमा कर संस्कृतिको भावना अभिवृद्धि गर्दै हालको कर प्रशासनको सुधार र रुपान्तरण गरी जनताको मन जित्ने करदातामैत्री र फराकिलो दायारा भएको राजश्व प्रणाली विकासमा जोड दिइनेछ ।
११८. नगरपालिकाले पक्षेपण गरेको आन्तरिक राजश्व संकलनको लक्ष्य हाँसिल गर्न करको दायरा बाहिर कुनैपनि करदाता नरहने गरी कर राजश्व सम्बन्धि करदाताहरूसँग नियमित सम्वाद, छलफल, घरदैलो कार्यक्रम र बस्तीतहरूबाट करदाता सम्बन्धी सूचना संकलन गर्ने खालका कार्यक्रमहरू वडा र टोलहरूमा संचालन गरिनेछ ।
११९. राजश्व सुधार कार्य योजना मार्फत नगरपालिकाको कर तथा गैर करहरूको दायरा फराकिलो बनाई राजश्व वृद्धिमा जोड दिइनेछ ।
१२०. नगरपालिकाका सम्पूर्ण करदाताहरूको तथ्यांक संकलन गरी अभिलेख अद्यावधीक गरिनुको साथै राजस्व असुली कार्यमा उद्योग वाणिज्य संघ लगायतका सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय तथा सहकार्य गरी राजश्व संकलन गरिनुका साथै पालिकाको आन्तरिक स्रोत साधनको परिचालन गर्न प्रगतिशिल कर प्रणालीको विकास, करको दायरा विस्तार र राजश्व चुहावटलाई पूर्ण रुपमा नियन्त्रण गरिनेछ ।

१२१. घर बहालकरलाई थप प्रभावकारी बनाउन सम्बन्धित सरोकारवला संघ संस्था, निकाय वा कार्यालयसँग समन्वय गरी तथ्यांक संकलन गर्ने र स्थान अनुसार निर्धारण गरिएको यथार्थ दर सफ्टोवेयरमा अपडेट गरि लागू गरिनुका साथै घरधनीलाई अनिवार्य बहालकर उपलब्ध गराउन प्रेरित गरिने छ ।
१२२. नगरपालिकाको आन्तरिक राजश्व बृद्धिमा योगदान गरे बापत योगदानका आधारमा कददातालाई पुरस्कृत गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

५. वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन तर्फ

१२३. पुस्ताले हामीलाई छोडेर गएको सुन्दर प्रकृति र पर्यावरणलाई कुरूप बनाउने हामीलाई अधिकार छैन । मावन जातीको लागि विकास अपरिहार्य भएपनि प्रकृति/पर्यावरण विगारेर हैन यसलाई अझ बढी सिंगारेर विकास गतिविधिहरू संचालन गरिनेछ । हरेक वर्ष बहुउद्योगी विरुवा तथा फलफूलजन्य बोटविरुवाहरू रोपी हरेक वर्ष नगरपालिकाले निश्चित प्रतिशत वन क्षेत्र र हरियाली वृद्धि गर्ने लक्ष्य लिइएकोछ ।
१२४. नारायण नगरपालिकाको वातावरण व्यवस्थापन योजना, सोसँग सम्बन्धित नीति, रणनीति र कार्ययोजना तर्जुमा गरी वातावरण परीक्षणको दृष्टीले उपयुक्त र वातावरणमैत्री पूर्वाधार विकास, हरित सडक, हरित पार्क, मानव निर्मित हरित वगान, पहिरो व्यवस्थापन लगायतका पूर्वाधारमा विशेष जोड दिइ हरित विकास प्रणालीको अवधारणालाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१२५. सामुदायिक वन तथा कवुलियती वनको व्यवस्थापन सुदृढ गर्दै दीगो वन व्यवस्थापन, वन पैदावारको उत्पादन वृद्धि, वन क्षेत्रको समुचित उपयोग नीति तर्जुमा गरी वनलाई आयआर्जनको एउटा मुख्य क्षेत्रको रूपमा अगाडि बढाइनेछ ।
१२६. सामुदायिक तथा कवुलियती वन संचालनमा पारदर्शिता कायम गर्न सघन र प्रभावकारी अनुगमनको व्यवस्था मिलाइनेछ । उक्त वनलाई करको दायरामा ल्याइनेछ ।
१२७. तटिय क्षेत्रहरूको संरक्षण जलाधार तथा सम्बेदनशील उप-जलाधार क्षेत्रहरूको संरक्षण, सम्बर्धन गरी बाढी, पहिरो, भू-क्षय जस्ता प्राकृतिक प्रकोपहरूको चाप कम गर्दै पारिस्थितिक सन्तुलन कायम गर्न सघाउ पुऱ्याइनेछ ।
१२८. जैविक विविधताको धनी यस नगरलाई वनजन्य जडिबुटीहरूको व्यवसायीक खेती मार्फत जडिबुटीहरूको संरक्षण दीगो उपयोग गर्नका लागि जडिबुटी संकलन, प्रशोधन र बजारीकरणका क्रियाकलापहरूलाई एकिकृत रूपमा अगाडि बढाइनेछ ।
१२९. पछिल्लो चरण एउटा चुनौतिको रूपमा रहेको मानव वन्यजन्तु द्वन्द्वलाई न्यूनीकरण गर्दै राहत प्रणालीलाई बिमा प्रणालीमा एकिकृत गरिनेछ । वन तथा कृषि दुवै क्षेत्रमा सकेसम्म मानव प्रकृति सह-अस्तित्व कायम गर्ने वातावरण सिर्जना गरिनेछ ।
१३०. विभिन्न किसिमका प्रकोपहरूको उच्च जोखिममा रहेको यस नगरपालिकालाई जोखिमबाट हुने असर र प्रकोपबाट नगरवासीलाई वचाउन अन्य सेवा प्रदायकहरूको साझेदारीमा नगर स्तरका स्वास्थ्य, शिक्षा, कृषि लगायत विषयगत क्षेत्रहरूको छुट्टाछुट्टै र समग्र नगरको प्रकोप व्यवस्थापन र प्रतिकार्य योजना नीति, रणनीति तथा कार्ययोजनाहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । यस भन्दा अगाडि बनेका योजनाहरूलाई थप व्यवस्थित गरी कार्यान्वयनमा बिशेष जोड दिइनेछ ।

१३१. नगर क्षेत्रमा कम्तिमा पनि १०० जना क्षमताको विपद व्यवस्थापन भवन तथा वारुणयन्त्र, एम्बुलेन्स लगायत प्रकोप व्यवस्थापनका आधुनिक सामग्रीहरू, स्रोत साधन तथा जनशक्ति सहितको आपतकालीन गृह स्थापना तथा संचालनका लागि संघ तथा प्रदेश सरकारमा समेत निरन्तर पहल गरिनेछ ।
१३२. विपद व्यवस्थापन कोषको समुचित संचालनका लागि विपद व्यवस्थापन कोष संचालन कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । सम्भव भएसम्म वडा स्तरमा समेत यस्ता कोषहरूको स्थापना गरी आपतकालमा उद्धार, संरक्षण र राहतका क्रियाकलापहरू संचालन गरिनेछ ।
१३३. मानव जातीको चुनौतीको रुपमा रहेको जलवायु परिवर्तनका असरहरू न्यूनीकरण गर्न र असरहरूबाट नगरवासीहरूलाई बचाउनका लागि नगरको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना(LAPA) अद्यावधिक गरि कार्यान्वयन गरिनेछ । यसका लागि विभिन्न दातृ निकाय समेतको सहयोगमा निरोधात्मक तथा प्रतिरोधात्मक क्रियाकलाप संचालन गरी यसका असरहरू न्यूनीकरणमा जोड दिइनेछ ।
१३४. जलवायु परिवर्तनका कारण मानव जातीले भोग्नुपरेको चुनौती, असर र उक्त असरहरूको न्यूनीकरणमा हाम्रो भूमिका सम्बन्धमा व्यापक जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
१३५. वातावरण संरक्षण, प्रकोप व्यवस्थापन, जलवायु अनुकूलन लगायतका टोल, समाज सुधारका कार्यक्रमहरूमा टोल विकास समितिहरूलाई थप जिम्मेवार बनाइनेछ ।
१३६. फोहोरको स्रोत नै वर्गिकरण गरी वर्गिकृत फोहोर अनुसार छुट्टाछुट्टै संकलन गर्ने कार्यलाई व्यवस्थित बनाई कुहिने फोहोरलाई कम्पोष्ट पलान्टको लागि पहल गरिनेछ ।
१३७. नगरपालिका क्षेत्रभित्र पलाष्टिक तथा सिसाजन्य वस्तुको प्रयोगलाई न्यूनीकरण गरी गैर पलाष्टिक तथा सिसाजन्य वस्तुलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
१३८. बजार क्षेत्रमा एक घर/दुई विरुवा दुई गमला राख्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
१३९. नगर क्षेत्रभित्रका सबै विद्यालयहरूलाई हरित विद्यालयमा रुपान्तरण गर्ने नीति लिइनेछ ।
१४०. “नगर वनाऔं र उत्पादित फोहोर आफै व्यवस्थापन गरौं” भन्ने परिकल्पनाका साथ नगरका सबै वडाका सार्वजनिक स्थानको सरसफाई गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
१४१. विगतदेखि संचालनमा आएको इलेक्ट्रोनिक चुलो वितरण गर्ने कार्यक्रमलाई अभियानको रुपमा अगाडि बढाइनेछ ।
१४२. परम्परागत नेपालीहरूको धार्मिक संस्कारसँग जोडिएको वर पिपल रोपि नागरिक विश्राम स्थल तथा वर पिपल चौतारीहरू निर्माण कार्यलाई अभियानको रुपमा शुरु गरिनेछ ।

सभासदस्य ज्यु हरु,

प्रस्तुत भएको यस नीति तथा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयनबाट नगरवासीको सामाजिक आर्थिक जीवनमा यसले परिवर्तन ल्याउने अपेक्षा लिएको छु । समग्र नगरको विकासका लागि संघीय सरकार, कर्णाली प्रदेश सरकारका साथ साथै हाम्रा प्राथमिकतामा साझेदारी गरी नगरको परिवर्तनमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने युरोपियन युनियन, सेभ द चिल्ड्रेन, युनिसेफ, आइ एल ओ, यु एन एफ पि ए, यु एन ओमेन, हेल्भेटास नेपाल, द एसिया फाउन्डेसन, सि वि एम ग्लोवल, वान हर्ट वल्ड वाइज जस्ता सहयोगी नियोग र अन्य स्थानीय गैर सरकारी संघ संस्थाहरूको खुल्ला हृदयका साथ प्रशंसा गर्न चाहन्छु । आगामी दिनहरूमा थप लगानी र प्रभावकारीताका साथ यहाँहरूसँग हातेमालो गरी अगाडि बढ्ने कुरामा विश्वस्त छु।

साथै नारायण नगरपालिकाको आगामि आ.व. २०८२/०८३ को लागि नीति तथा कार्यक्रम तयार गर्ने कार्यमा महत्वपूर्ण सहयोग गर्नुहुने सबैमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

लोमन शर्मा
नगर प्रमुख
९ असार २०८२